

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal helyszíni ellenőrzési szakterülete tevékenységének irányai az idei évben – fókuszban a nyári ellenőrzés-sorozatok

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) az idei évben is közzétette ellenőrzési tervét, amelyben a jelentős költségvetési kockázatot hordozó tevékenységek között látható többek között a turizmus, a vendéglátás és a szálláshely-szolgáltatási tevékenység. De nagy hangsúlyt kap a futártevékenység, ideértve az ételkiszállítást is, a személyszállítási tevékenység (taxi, telekocsi), valamint a szezonális termékek ideiglenes árusítóhelyeken történő értékesítésének ellenőrzése is. Ezek mind olyan tevékenységek, amelyek a korábbi évek tapasztalatai alapján kockázatosnak tekinthetők, amelyekre jellemző a feketefoglalkoztatás, illetve a valós bevételek eltitkolása. Mivel azok, akik a gazdaság e rejtett szegmenseiben érintettek, többnyire a jogszabályokat megkerülve végzik tevékenységüket, így jelentős munkát adnak az adóhatóságnak ebben az évben is. E tevékenységek egy része főként a nyári szezonban fut fel, s az adózók forgalma ebben az évszakban jelentősen nőhet (különösen a külföldi turisták újbóli megjelenésével és a belföldi turizmus terjedésével), ezért érthető, hogy a NAV ellenőrzési tervében is kiemelt feladatként jelenik meg a folyamatos adóhatósági jelenlét biztosítása ebben az adóalanyi körben.

E cikkben elsősorban a nyári időszaki akciókkal, a helyszíni ellenőrzések irányjaival, a tervezett fellépésekkel kapcsolatban szeretnék betekintést adni a NAV életébe egy rövid összefoglalón keresztül, amely – reményeim szerint – minden érintett felkészülését, de akár az önkéntes jogkövetést is támogathatja.

A kockázatelemzés, a kiválasztás általános elvei

Általánosságban elmondható, hogy az adóhatóság módszereiben, szemléletében bekövetkezett változások, a jogkövetéssel arányos fellépés követelménye jelentősen átalakította az ellenőrzési tevékenységet. Nem végez a NAV ellenőrzést azoknál az adózóknál, akiknél az eltérések, devianciák más módszerekkel (levéllel, támogatóeljárással, figyelemfelhívással) is orvosolhatók és a javításra az adózó hajlandóságot mutat.

A NAV egyre komolyabb mennyiségű valós idejű adattal rendelkezik (online számla- és online pénztárgépadatok, EKÁER-adatok, foglalkoztatotti bejelentési adatok stb.), ami egyre jobban szélesíti az adatvezérelt kockázatelemzés, kiválasztás és ellenőrzés lehetőségeit.

Az adatok által vezérelt folyamatok garantálják az egységes elvek mentén történő adatelemzést. Emellett elengedhetetlen a helyi sajátosságok, tapasztalatok, információk figyelembevétel. Fontos a helyismeret, valamint a munkatársak egy-egy helyszínnel kapcsolatos tapasztalata is. A rendelkezésre álló valamennyi információt együttesen értékelve kerül kijelölésre az ellenőrizendő adózói kör.

Ezek alapján elmondható, hogy a NAV a helyszíni ellenőrzéseit tervezetten, a helyszíneket, az adózókat, a tevékenységi köröket célzottan kiválasztva, a vizsgálatokat alaposan előkészítve végzi.

Ki számíthat ellenőrzésre?

Az idei nyári szezonban a kiválasztás és a kockázatelemzés fókuszában egyrészt azok az adózók állnak, akiknél a korábbi ellenőrzés során már mulasztást találtak, így indokolt megvizsgálni, hogy sikerült-e átterelni, visszatérni őket az ön-

kéntes jogkövetők sorába. Emellett kiemelt figyelmet fordít a NAV azokra az adóalanyokra is, akiket/ amelyeket az elmúlt években nem érintett az ellenőrzés, ugyanakkor a hatóság rendelkezésére álló adatok alapján kockázatot hordoznak.

A NAV munkatársai folyamatosan jelen lesznek a kiemelt rendezvényeken, eseményeken, vásárokon, piacokon (pl. EFOTT, Balaton Sound, FORMA-1, Campus Fesztivál, Sziget Fesztivál, borfesztiválok, strandfesztiválok stb.) is, ahol személyes tapasztalatokat szerezhetnek az ottani adóalanyi kör jogkövetési hajlandóságáról (a bevételek bizonylatolásáról, az alkalmazottak bejelentéséről, a pénztárgéphasználat szabályainak betartásáról).

Mindezek mellett a Balaton környéki és az ország más területén lévő nagyobb üdülővárosokban tevékenykedők is (szálláshely-szolgáltatók, vendéglátóhelyek, cukrászdák) számíthatnak fokozott ellenőrzésekre.

Az adóhatósági szemléletváltás egyik leginkább tetten érhető eredménye, hogy a valós idejű adatok, információk vezérlik a kiválasztási és az ellenőrzési folyamatokat. Így a nyári ellenőrzéseket megelőzően, majd azok időtartama alatt, valamint a fokozott fellépést követően is folyamatosan elemzik, értékelik a NAV-hoz beérkező adatokat a munkatársak, pontosítva a kiválasztási tevékenységet. Ez azt jelenti, hogy a NAV az ellenőrzések előtt, alatt és után is nyomon tudja követni az adózói viselkedést, magatartást. Így egy-egy meghatározott adózói szegmens mélyebb elemzésével rá lehet találni azokra, akik a korábbi adatokhoz, a szegmens többi eleméhez képest eltérően viselkednek, akiknél a forgalom és a pénztárgép adatai stb. indokolatlan módon és irányban változnak, ezáltal adózási szempontból kockázatot hordozhatnak, vagyis esetükben további intézkedésre, fellépésre lehet szükség.

Látható, hogy az ellenőrizendő adóalanyi kör egyre kifinomultabb módon és egyre komolyabb előkészítést követően kerül kijelölésre úgy, hogy az ellenőrzés lezárása után sem „feledkezik meg” a NAV az érintettéről, hanem a tevékenységét folyamatosan nyomon követi és indokolt esetben újra intézkedik nála.

Mit ellenőriznek a NAV munkatársai?

A helyszíni ellenőrzések során az adózók főként a bejelentési, bejelentkezési kötelezettség, a nyugta- és számlaadási kötelezettség betartásának, a foglalkoztatás szabályszerűségének és az áruk eredetének vizsgálatára, a nyilvántartási

és bejelentési kötelezettségek (szigorú számadású nyomtatványok nyilvántartására, telephely-bejelentési kötelezettségre), jövedéki kiskereskedelmi egységek jövedéki ellenőrzésére, továbbá az online pénztárgépekkel kapcsolatos kötelezettségek betartásának vizsgálatára számíthatnak. Az adóellenőrök ezeket a kötelezettségeket jogszabályi felhatalmazás alapján, próbavásárlás keretében ellenőrzik. A vásárlás ellenértékéről kiállított bizonylatnak (nyugta, számla) az áfatörvényben meghatározott alaki és tartalmi követelményeknek meg kell felelnie. Fontos, hogy nem elég a vásárlásról a bizonylatot kiállítani, hanem azt a vevő rendelkezésére is kell bocsátani. Amennyiben a bizonylatadás elmarad, vagy a kiállított bizonylatot az eladó nem bocsátja rendelkezésre, úgy a mulasztás megállapítható és szankcionálható.

Az adózónak azt az üzletet, telephelyet, ahol a gazdasági tevékenységet végzi – amennyiben az nem azonos a székhelyével –, telephelyként az adóhatósághoz be kell jelentenie. Ennek megtörténtét is ellenőrzi az adóhatóság. Ha a bejelentés nem történt meg, az akár mulasztási bírság kiszabását is eredményezheti.

A vizsgálat során ellenőrzés alá kerülhet az online pénztárgép gépnaplója, amelynek az üzletben, a telephelyen kell lennie, illetve az, hogy a megfelelő rovatai (pl. üzembehelyezés, szervizelést végző adatai) ki vannak-e töltve. Esetenként megfelelnek az adózók arról is, hogy az online pénztárgépeket éves felülvizsgálatnak kell alávetni. Az ellenőrzés keretében vizsgálati szempont lehet az is, hogy az éves felülvizsgálat megtörtént-e.

Az üzlet nyitáskor az online pénztárgépben a napi nyitást el kell végezni. Ha ennek a kötelezettségének az adózó nem tesz eleget, szintén mulasztási bírság kiszabására kerülhet sor. Amennyiben indokolt (például illegális jövedéki termékkel, esetleg szellemi tulajdonjoggal való visszaélés történt, annak gyanúja áll fenn, vagy a helyszíni ellenőrzés körülményei azt indokolják), akkor az ellenőrzésbe az adóhatóság hivatásos állományába tartozó Bevetési Igazgatóság munkatársai is bevonhatók.

Az adóhatóság kiemelt célja – a nyári időszakban is – a fetelefoglalkoztatás visszaszorítása. Ennek érdekében elsősorban a folyamatos és célzott ellenőrzési jelenlét biztosításával lép fel a be nem jelentett alkalmazottak foglalkoztatása ellen. A vizsgálatok során az ellenőrzés célja a foglalkoztatással kapcsolatos bejelentési kötelezettségek szabályszerű teljesí-

tésének vizsgálata. Az ellenőrzések kiterjednek a be nem jelentett alkalmazottak foglalkoztatásával, a késedelmes bejelentésekkel, a nem valós munkabér alapján bevallott kötelezettségekkel kapcsolatos visszaélések feltárására és szankcionálására, illetve a speciális jogviszonyok (munkaerő-kölcsönzés, szövetkezeti tagi jogviszony) keretében foglalkoztatott személyek alkalmazási körülményeinek vizsgálatára.

A legjellemzőbb jogsértés, hogy a munkáltató egyáltalán nem, vagy csak késedelmesen jelenti be a foglalkoztatás tényét. Sok esetben a bejelentésre sor kerül ugyan, de nem a valós munkavégzés idejére vonatkozóan.

A foglalkoztatás szabályszerűségére irányuló ellenőrzések során feltárt mulasztások egyik tipikus esete, amikor a helyszínen munkát végző személy akként nyilatkozik, hogy a munkát egyszerűsített foglalkoztatás keretében végzi, ugyanakkor az egyszerűsített foglalkoztatással kapcsolatos bejelentési kötelezettség teljesítésére csak a helyszíni ellenőrzést követően, esetleg az ellenőrzés időpontjában kerül sor. A másik tipikusnak nevezhető eset az, amikor a munkát végző személy nem tudja megjelölni munkavégzésének jogcímét, az ellenőrzést követően pedig egyszerűsített foglalkoztatottként megtörténik a bejelentése. Ezekben az esetekben a vizsgált adózóknál be nem jelentett alkalmazott foglalkoztatását állapítja meg a revízió, ugyanis egyszerűsített foglalkoztatás keretében nem értelmezhető a késedelmes bejelentés, mivel a jogszabály szerint a munkába állás előtt meg kell tenni az egyszerűsített foglalkoztatott bejelentését.

Az egyéb alkalmazott módszerek ismertetése

Az igazgatóságok a jelentősebb volumenű, több igazgatóságot, nagyobb területet érintő ellenőrzéseket megelőzően az adóhatóság honlapján „adótraffipax” közleményt tesznek közzé. Az „adótraffipax” közleménnyel érintett ellenőrzések során szerzett tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a jogsértők száma a korábbi évekhez képest csökkent. Az „adótraffipax” intézményének hatásai már akár ellenőrzés nélkül is érezhetőek és kimutathatók az online pénztárgépbe érkező adatok és a foglalkoztatotti bejelentések adatai alapján is.

Az előző évek gyakorlati tapasztalatai alapján elmondható, hogy az adózók önkéntes jogkövetési hajlandóságát, az adókötelezettségek teljesítését nem kizárólag ellenőrzéssel lehet elérni. A preventív hatást igazolja az is, hogy amennyiben a helyszíni ellenőrzési szakterület egy piacon, egy adott ellenőrzési területen megjelenik, ahol egy időben több adózó is tevékenységet végez, és a revizorok megkezdik a vizsgálataikat (bemutakozással, ami a többi adózó számára is érzékelhető lehet), akkor az adott helyszínen az ellenőrzés pusztá ténye is jogkövetésre sarkallja a többi adózót. Fontos kiemelni, hogy az ellenőrzés befejezése, az adóhatósági kollégák távozása a helyszínről nem jelenti azt, hogy az adózók jogkövetési hajlandósága visszaesik, hiszen – amint azt korábban már bemutattam – az adóhatóság kiemelt események esetén az ellenőrzések alatt és azokat követően is nyomon követi a forgalom alakulását az online adatszolgáltatások adatai alapján. Ha a hivatal azt érzékeli, hogy a jelenlétét követően valamely adózónál visszaesik a forgalom, úgy kockázatelemzés alapján ismételt helyszíni ellenőrzést, indokolt esetben pedig utólagos adóellenőrzést végezhet.

A tapasztalat azt bizonyítja, hogy az adózók az ünnepnapok, a nagyobb események (fesztiválok, vásárok) közeledtével javarészt már számítanak a fokozott adóhatósági jelenlétre. Az érintettek a nyári, illetve egyéb tematikus ellenőrzésekről is előzetesen is értesülnek a sajtóból, illetve az „adótraffipaxból”, ezért a kiemelt időszakokban jobban odafigyelnek a jogszabályi előírások betartására.

A helyszíni ellenőrzések során kiemelt cél a valós élet-helyzet megteremtése, tehát adott esetben – főleg a nyári időszakban – várható, hogy nemcsak 2 fővel, hanem akár nagyobb társaságban, többen is megjelennek és fogyasztanak a munkatársak egy-egy vendéglátóhelyen vagy egy szálláshelyen, és ez nem korlátozódik kifejezetten a normál munkaidőre. Az elmúlt években a NAV is alkalmazkodott, s eljárásait az élethez, a valósághoz igazította. Gyakori, hogy az ellenőrzéseket nem várt színtereken (pl. online platformokon, közösségi oldalak zárt csoportjaiban) végzik a NAV ellenőrei, hiszen az általános adókötelezettségekre irányuló szabályok ezeken a platformokon is kötelező érvényűek.

A balatoni akció

A NAV minden évben, júliusban és augusztusban 1-2 hétig tartó ellenőrzés-sorozatot folytat a Balatonnál és kör-

nyékén értékesítők körében. Ezeket az eljárásokat nemcsak az illetékes igazgatóságok, hanem más igazgatóságok munkatársainak bevonásával végzi az adóhatóság. Az ellenőrzések fókuszában a strandokon és környékükön lévő üzletek és vendéglátóhelyek állnak, emellett kiemelt figyelmet fordít a hivatal a szezonális gyümölcsárusok (dinnye, barack, kukorica), illetve a szezonális szolgáltatásokat nyújtók (városnéző sétavonat, golfautóbérlés, csónakbérlés, kerékpárbérlés) ellenőrzésére is. Az ellenőrzési akciósorozat során az adóhatóság folyamatos kapcsolatban áll az érintett társhatóságokkal (rendőrség, NÉBIH, önkormányzat, munkavédelem), és az ellenőrzés mellett a Hivatal minden szakterülete együtt dolgozik (pl. végrehajtás, bevetés).

Az adóellenőrök az elmúlt három évben a Balaton környékén a nyári időszakban csaknem 3300 ellenőrzést végeztek, amelyek során elsődlegesen a nyugta- és számlaadás, az online pénztárgépek szabályszerű üzemeltetése, a foglalkoztatottak bejelentése és a készpénzkészlet vizsgálatának ellenőrzésére került sor. Az ellenőrzések 23%-ánál tapasztaltak valamilyen mulasztást (több esetben nem adtak bizonylatot az adózók, vagy nem jelentették be

az alkalmazottaikat), annak ellenére, hogy a NAV minden évben kellő időben, „adótraffipax” közleményben előre jelezte a fokozott ellenőrzési időszak kezdetét. A mulasztó adózók fokozottan számíthatnak ellenőrzésekre.

A NAV szemléletváltása leginkább a jogkövetéssel arányos fellépésben, a támogató jellegű eljárások minél nagyobb mértékű kiszélesítésében érhető tetten. Lényeges ugyanakkor, hogy a helyszíni adóhatósági jelenlét fokozásával a költségvetési bevételek védelmén túl a NAV a jogkövető vállalkozások érdekeit is óvja, hiszen könnyű belátni, hogy a foglalkoztatottakat be nem jelentők, a bevételeiket eltitkolók vagy a kontárok nemcsak a költségvetésnek okoznak kárt, hanem egyúttal torzítják a tisztességes versenyt is, mivel a versenytársaikhoz képest jogtalan előnyre tesznek szert. A NAV ezért valamennyi jogszabályi és a szervezeti felépítéséből adódó eszközt együttesen felhasználva küzd a tisztességtelen adózókkal szemben, de ebben a küzdelemben a helyszíni ellenőrzések során számít a jogkövető vállalkozások és a szakmai érdekképviseleti szervek együttműködésére is.

MOLNÁR MARIANNA